

UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI” CLUJ-NAPOCA

ȘCOALA DOCTORALĂ PARADIGMA EUROPEANĂ

CATEDRA DE RELAȚII INTERNAȚIONALE ȘI STUDII EUROPENE

TEZĂ DE DOCTORAT

**POLITICA DE COEZIUNE ECONOMICO-SOCIALĂ ÎN
REGIUNEA DE DEZVOLTARE SUD-EST ÎN
PERIOADA 1997-2006**

Conducător științific
Prof.univ.dr. Vasile Pușcaș

Doctorand
Adrian Viorel Nicolaescu

Cluj Napoca
2016

CUPRINS

LISTĂ TABELE	4
LISTĂ GRAFICE	6
LISTĂ FIGURI	7
INTRODUCERE.....	8
CAPITOLUL I. DEZVOLTARE REGIONALĂ ȘI COEZIUNE ECONOMICĂ ȘI SOCIALĂ: CONCEPT, ISTORIC, INSTRUMENTE, CADRUL LEGISLATIV ȘI INSTITUȚIONAL	13
1.1. CADRUL CONCEPTUAL	13
1.2. POLITICA DE COEZIUNE - DEFINIRE.....	19
1.3. SEMNIFICAȚIA SINTAGMEI “DEZVOLTARE ECONOMICĂ REGIONALĂ”	25
1.3.1. <i>Repere istorice ale dezvoltării economice regionale</i>	28
1.3.2. <i>Obiectivele dezvoltării economice regionale</i>	34
1.3.3. <i>Comitetul Regiunilor și rolul lui în impulsivarea dezvoltării regionale</i>	36
1.4. REGIUNEA CA FUNDAMENT AL APLICĂRII POLITICII DE COEZIUNE ȘI DE DEZVOLTARE REGIONALĂ	39
1.5. SCURT ISTORIC AL DEZVOLTĂRII STRUCTURILOR REGIONALE ÎN ROMÂNIA	52
CAPITOLUL II. CADRUL LEGISLATIV ȘI INSTITUȚIONAL AL POLITICII DE DEZVOLTARE REGIONALĂ ÎN ROMÂNIA (1997-2006) 59	
2.1. CADRUL LEGISLATIV AL POLITICII DE DEZVOLTARE REGIONALĂ	59
- 2.1.2. <i>Reglementarea politicii de dezvoltare regională în Uniunea Europeană</i>	60
- 2.1.3. <i>Aspecte privind politica de dezvoltare regională prin prisma reglementărilor dreptului primar al Uniunii Europene</i>	62
- 2.1.4. <i>Aspecte privind politica de dezvoltare regională prin prisma reglementărilor dreptului secundar al Uniunii Europene</i>	65
2.2. CADRUL DE REGLEMENTARE AL POLITICII DE DEZVOLTARE REGIONALĂ DIN ROMÂNIA	68
- 2.2.1. <i>Istoricul legislației naționale privind dezvoltarea regională</i>	69
- 2.2.2. <i>Stabilirea cadrului general al politicii de dezvoltare regională din România - considerații pe marginea Legii nr. 315/2004</i>	73
- 2.2.3. <i>Cadrul Strategic Național de Referință</i>	79
2.3. PROGRAMELE OPERAȚIONALE – INSTRUMENTE ALE POLITICII DE DEZVOLTARE REGIONALĂ	83
- 2.3.1. <i>Programul Operațional Sectorial Creșterea Competitivității Economice</i>	86
- 2.3.2. <i>Programul Operațional Sectorial Transport</i>	90
- 2.3.3. <i>Programul Operațional Sectorial Mediu</i>	90
- 2.3.4. <i>Programul Operațional Regional</i>	91
2.3.5.	92
- 2.3.6. <i>Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane</i>	93

- 2.3.7. Programul Operațional Asistență Tehnică.....	94
---	----

CAPITOLUL III. FINANȚAREA PROGRAMELOR ECONOMICE DE DEZVOLTARE REGIONALĂ ÎN ROMÂNIA ÎNAINTE DE ADERARE LA UNIUNEA EUROPEANĂ..... 97

3.1. FINANȚAREA PROIECTELOR DE DEZVOLTARE DIN FONDURILE PHARE ÎN ROMÂNIA.....	97
- 3.1.1. Finanțarea Programului PHARE 1998.....	98
- 3.1.2. Finanțarea Programului PHARE 2000.....	104
- 3.1.3. Finanțarea Programului PHARE 2001.....	111
3.1.4. Finanțarea Programelor PHARE 2002 și 2003.....	113
3.2. FINANȚAREA PROIECTELOR DE DEZVOLTARE ECONOMICO REGIONALĂ DIN FONDUL SAPARD.....	118
3.3. FINANȚAREA PROIECTELOR DE DEZVOLTARE ECONOMICĂ REGIONALĂ DIN FONDUL ISPA.....	132
3.4. EVOLUȚIA FINANȚĂRII DIN FONDURILE DE PREADERARE A PROGRAMELOR DE DEZVOLTARE REGIONALĂ A ROMÂNIEI ÎN PERIOADA 2000-2006.....	135
3.5. PROGRAME DE DEZVOLTARE ECONOMICO REGIONALE FINANȚATE ȘI FINALIZATE DIN FONDURI NAȚIONALE.....	138
3.6. FINANȚAREA PROGRAMELOR ECONOMICE DE DEZVOLTARE REGIONALĂ ÎN ROMÂNIA DUPĂ ADERAREA LA UNIUNEA EUROPEANĂ.....	139
3.7. MĂSURI DE SPRIJINIRE A PROGRAMELOR DE DEZVOLTARE ECONOMICO – REGIONALĂ DIN ROMÂNIA.....	146

CAPITOLUL IV. CARACTERISTICI SI OBIECTIVE ALE POLITICII DE DEZVOLTARE REGIONALĂ ÎN REGIUNEA SUD-EST.....152

4.1. PARTICULARITĂȚI ALE REGIUNII DE DEZVOLTARE SUD-EST.....	152
4.2. OBIECTIVELE DE DEZVOLTARE ALE REGIUNII SUD-EST.....	159
- 4.2.1. Extinderea și modernizarea infrastructurii de transport.....	159
- 4.2.2. Atragerea investițiilor străine directe prin reducerea birocrăției și facilități acordate investitorilor.....	167
- 4.2.3. Flexibilizarea pieței muncii.....	169
- 4.2.4. Promovarea politicii de mediu îndreptată spre protejarea bio-diversității cât și spre creșterea calității factorilor ambientali de mediu.....	180

CAPITOLUL V. CONCLUZII 188

BILBIOGRAFIE..... 193

Cuvinte cheie: coeziune economică, dezvoltare regională, programe de finanțare, disparități regionale, regiuni de dezvoltare.

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

Teza de doctorat e structurata în cinci capitole, patru care conțin analiza de fond a problematicii politicii de coeziune și a modului care aceasta a fost aplicată la nivelul Regiunii de Dezvoltare Sud-Est, și unul de concluzii.

În preambul, în partea de introducere, am realizat o prezentare de ansamblu a situației disparităților regionale la nivel comunitar, accentuând faptul că existența acestora reprezintă un potențial factor de conflict de natură economică, socială și politică între statele membre. Am analizat diferențele de dezvoltare prin prisma valorii PIB-ului pe cap de locuitor, evidențiind regiunile în care se înregistrează valori extreme, printre care se situează și Regiunea de Dezvoltare Sud-Est.

În primul capitol, *Dezvoltare regională și coeziune economică și socială: concept, istoric, instrumente, cadrul legislativ și instituțional*, am definit conceptele cu care am operat pe parcursul tezei:

- ce sunt regiunile și cum au fost acestea definite în literatura de specialitate, de-a lungul timpului, de la formele pe care le îmbracă regiunile administrative la nivelul statelor membre ale Uniunii Europene până la regiunile de tip NUTS specifice cadrului comunitar;
- care sunt principalele teorii care definesc rolul regiunilor și capacitatea acestora de a genera creștere economică și bunăstare socială. Am analizat teoria localizării spațiale a lui Von Thunen, am extins analiza spre localizarea ramurilor (Launhardt și Weber), spre structurile subnaționale (Christaller), spre sisteme economice (Losch), spre spații de mari dimensiuni obținute prin agregare (Isard) și spre zone integrate la scară regională (Krugmann, Porter, Barro), spre poli de creștere (Perroux, Hirschmann, Friedmann, Myrdall).

- Care sunt principalii factori determinanți ai creșterii și dezvoltării la nivel regional. Aici am identificat, conform clasificărilor realizate în literatura de specialitate, factori de natură geografică, demografică, de organizare, legați de dimensiunea pieței de desfacere, de tipul de resurse materiale și umane aflate într-un spațiu regional.

Am definit apoi sintagma coeziune economică și socială, concept deseori asociat structurilor comunitare, dar care se regăsește în teoria și practica economică înainte de apariția Uniunii Europene. Am detaliat conceptul de coeziune legându-l de acela de convergență pe care am analizat-o, la rândul ei, dintr-o dublă perspectivă: reală și nominală, și am trecut în revistă principalele tratate comunitare în care este definită coeziunea (Tratatul de la Roma, Actul Unic European, tratatul de la Maastricht, cel de la Lisabona, menționând faptul că fiecare din aceste tratate a adus în lumină, prin reglementările specifice, o componentă particulară a coeziunii: economică (Roma, Actul Unic European), social-economică (Maastricht) și social- economică și teritorială (Lisabona)

În subcapitolul 1.2. am definit politica de coeziune și respectiv instrumentele acesteia. Am trecut în revistă principalele reforme legate de această politică, fiecare dintre acestea aducând o modificare de fond și de formă ale obiectivelor și modului de acoperire a acestora din perspectivă legislativă dar și a surselor de finanțare.

Am extins apoi, în subcapitolul 1.3. analiza dinspre Politica de coeziune spre cea de dezvoltare regională, cu particularitățile legate în principal de componenta economică a acesteia. Am definit conceptul de dezvoltare la scară regională subliniind faptul că dezvoltarea și creșterea unui spațiu regional înseamnă în esență utilizarea eficientă a factorilor (capitalului) material și uman de care dispune aria respectivă.

Am trecut apoi în revistă o serie de teorii legate de dezvoltarea regională, din perspectiva mai multor curente de gândire care și-au pus amprenta asupra modului de gestionare a resurselor: de la abordarea minimei intervenții (liberalism și neo-liberalism) , la dirijism cu diferitele sale forme dintre care cea mai cunoscută e Keynesismul , de la clasicism și neo-clasicism la teoriile marxiste.

În subcapitolul 1.4. am realizat o analiza aprofundată a regiunilor din Uniunea Europeană,

considerate a fi fundament al dezvoltării regionale. Am prezentat principalele forme de organizare a regiunilor administrative la nivelul Uniunii Europene și criteriile după care acestea s-au format, într-o evoluție istorică. Am particularizat analiza pe situația regiunilor din Franța, cu competențele și prerogativele acestora.

In capitolul al doilea, Cadrul legislativ și instituțional al Politicii de Dezvoltare Regională în România în perioada 1997-2006, am trecut în revistă principalele acte normative care au avut ca obiect reglementarea politicii de dezvoltare regională în Uniunea Europeană (subcapitolul 2.1.) și în România (subcapitolul 2.2). M-am axat pe analiza principalelor aspecte legate de politica de dezvoltare regională din perspectiva reglementărilor dreptului primar al Uniunii Europene (2.1.3), al dreptului secundar al Uniunii Europene (2.1.4) și am prezentat evoluția istorică a legislației naționale privind dezvoltarea regională.

În subcapitolul 2.2.2 am realizat o analiză a modului de stabilire a cadrului general al politicii de dezvoltare regională în România pe baza legii 315/2004. Am accentuat faptul că aplicarea politicii de dezvoltare regională în România are loc cu respectarea unor principii fundamentale, de o importanță deosebită în realizarea unei administrații publice conforme cu principiul bunei-administrări: principiul subsidiarității, al descentalizării și al parteneriatului, al proporționalității, principii pe care le-am definit și analizat în cadrul subcapitolului menționat.

Am prezentat apoi structurile instituționale create la nivel regional în România, din perspectiva reglementărilor de natură legislativă, cu atribuții și rol al acestora în procesul de dezvoltare regională.

În subcapitolul 2.2.3 am prezentat Cadrul Strategic Național de Referință ca instrument nou introdus în derularea politicii de dezvoltare regională pentru perioada de finanțare 2007-2013 și am arătat ce aduce acesta nou comparativ cu instrumentele utilizate în perioada 1999-2006. Am prezentat apoi cele cinci priorități pentru atingerea obiectivului de a gestiona finanțarea reducerii disparităților prin utilizarea fondurilor europene: dezvoltarea infrastructurii de bază ; creșterea competitivității pe termen lung a economiei românești ; dezvoltarea și folosirea mai eficientă a capitalului uman din România ; construirea unei capacități administrative eficiente ; promovarea unei dezvoltări teritoriale echilibrate.

În următorul subcapitol (2.3) am prezentat principalele programe operaționale sectoriale detaliate în Cadrul Strategic de Referință.

În capitolul al treilea, *Finanțarea programelor economice de dezvoltare regională în România înainte de aderare la Uniunea Europeană*, am analizat în detaliu modul în care s-au derulat programele PHARE, ISPA și SAPARD, începând cu anul 1998.

Am descris fiecare din aceste programe cu subprogramele aferente și cu obiective. Am prezentat repartizarea pe regiuni a fondurilor alocate prin fiecare din aceste programe, constatând că repartizarea în mode egal pe fiecare regiune nu a reprezentat o acțiune care să conducă la diminuarea disparităților. Dimpotrivă, regiunile rămase în urmă, nord-est respectiv sud-est au înregistrat scăderi ale ritmului de creștere economică care pot fi corelate și cu insuficienta absorbție a fondurilor de pre-aderare. Primul program PHARE aplicat în România a demonstrat nevoia creșterii finanțării lucru întâmplat începând cu programul PHARE 2000 care, prin componenta coeziune economică și socială a fost legat direct de trei dintre prioritățile regionale : dezvoltarea resurselor umane în contextul restructurării industriale ; sprijin pentru întreprinderile mici și mijlocii, respectiv infrastructura locală și regională. Cea mai mare parte a fondurilor PHARE 2000 a fost alocată pentru îmbunătățirea și dezvoltarea infrastructurii regionale și locale în scopul reducerii disparităților dintre regiuni și favorizării mediului de afaceri.

Finanțarea programelor PHARE 2002 și 2003 s-a realizat prin proiecte mult mai complexe. Din acest considerent am analizat doar programele alocate prin componenta Coeziune economică și socială și sub-componenta dezvoltarea resurselor umane.

Programul SAPARD s-a implementat în România pe baza programului național pentru agricultură și dezvoltare rurală aprobat în decembrie 2000 de către Comisia Europeană. Am analizat sursele de constituire a fondurilor SAPARD precum și structura măsurilor, sumelor și activităților finanțate pe perioada 2000- 2006 prin acest program. Am realizat, de asemenea, o evaluare a gradului de absorbție a fondurilor SAPARD în România din perspectiva sumelor alocate, a sumelor angajate, a gradului de angajare, a sumelor plătite și a gradului de absorbție și am constatat că există diferențe semnificative a valorii acestor indicatori în funcție de obiectivele de dezvoltare. Cel mai ridicat grad de absorbție s-a realizat pe obiectivul dezvoltarea

infrastructurilor rurale (70,8%) și cel mai scăzut pe dezvoltarea și diversificarea activităților economice pentru generarea de venituri și activități multiple (6,28%).

În subcapitolul 3.3 m-am axat pe finanțarea proiectelor de dezvoltare economică regională din fondul ISPA. Prin acest program s-au finanțat măsuri în domeniul protecției mediului care au permis intrarea în concordanță cu cerințele comunitare privind protecția mediului prin respectarea parteneriatului de aderare, precum și măsuri privind infrastructura de transport.

Am analizat apoi evoluția finanțării din fondurile pre-aderare a programelor de dezvoltare regională din România în perioada 2000-2006 constatând că programul PHARE a beneficiat de cele mai mare sume (10.920 milioane euro) urmat de ISPA cu 7.280 milioane euro și SAPARD cu 3.640 milioane de euro.

Resurselor financiare alocate României prin bugetul comunitar li s-au alăturat finanțări din Fondul Național pentru Dezvoltare Regională, în valoare nesemnificativă comparativ cu finanțările comunitare.

După aderare la Uniunea Europeană fondurile de pre-aderare au fost înlocuite cu fonduri structurale respectiv fondul de coeziune. Am analizat alocarea acestora pe trei surse : Fondul European de Dezvoltare Regională, , Fondul Social European și Fondul de Coeziune. Am prezentat în detaliu, plecând de la Cadrul Strategic Național de Referință principalele programe operaționale, Autoritatea de Management responsabilă pentru gestionare lor și fondul din care s-au finanțat. Am adâncit analiza pe programul operațional regional al cărui obiectiv strategic îl constituie crearea de noi locuri de muncă și diminuarea disparităților inter-regionale. Am analizat apoi principalele măsuri de sprijinire a programelor de dezvoltare economico-regională din România axându-mă în principal pe cele alocate de ajutorul de stat pentru perioada 2001-2006.

În capitolul al patrulea, *Caracteristici și obiective ale Politicii de Dezvoltare Regională în Regiunea Sud-Est*, am realizat o analiză a situației economico-sociale a regiunii, am identificat principalele disparități și principalii indicatori de măsurare a acestora. Particularitățile regiunii dau și potențialul de dezvoltare al acesteia :

Regiunea analizată, situată în Europa Răsăriteană și în partea de Sud-Est a României, prezintă o serie de particularități care dau imaginea potențialului de dezvoltare al acesteia. Dintre acestea amintim:

1. existența tuturor formelor geografice care se regăsesc pe teritoriul României;
2. o structură teritorială policentrică: la nivelul celor șase județe (Brăila, Buzău, Constanța, Galați, Vrancea și Tulcea) există 11 municipii, 24 de orașe, 355 de comune și 1447 de sate.
3. între județele care formează regiunea există disparități de dezvoltare mari, măsurabile printr-o serie de indicatori cum ar fi PIB-ul per capita, câștigul salarial brut lunar și rata șomajului.
4. se numără printre cele mai sărace și mai puțin dezvoltate regiuni din Uniunea Europeană;
5. în ciuda unor eforturi susținute și a unui ritm de creștere peste media anuală, regiunea nu reușește să depășească decalajele de dezvoltare față de celelate regiuni din România dar și față de media europeană. Media PIB-ului per capita la nivelul Regiunii Sud-Est se situa, la nivelul anului 2015 la 6657 euro, urmând ca până în anul 2018 acesta să ajungă la 8225 euro. Între județele componente există de asemenea diferențe care vor fi prezentate în analiza pe secțiuni a obiectivelor Regiunii de Dezvoltare Sud-Est;
6. regiunea se confruntă cu existența unor probleme demografice pe termen lung, legate de îmbătrânirea populației și migrație, situând regiunea pe poziția 53¹ din regiunile Uniunii Europene prin prisma indicelui vulnerabilității demografice în anul 2008.²
7. există disparități teritoriale importante între județele componente. Disparitățile se regăsesc atât din perspectivă economică (PIB-ul pe cap de locuitor, infrastructură rutieră și de cercetare- dezvoltare, numărul și dimensiunea întreprinderilor, valoarea adăugată obținută în diferitele sectoare de activitate) cât și din perspectivă socială și legată de mediul înconjurător. Extremele sunt date de Constanța, cu cel mai mare

---

¹ ADR S-E, Masterplan regional pentru Regiunea de Dezvoltare Sud-Est, document pus la dispoziția autorului tezei de doctorat de către ADR S-E, pag. 15.

² Indicele vulnerabilității demografice se calculează ca pondere estimată a persoanelor de 65 de ani și peste 65 de ani din totalul populației, ponderea celor cu vârsta de muncă în totalul populației și declinul populației în anul 2020

- potențial economic) respectiv Vrancea cu mai puțin de jumătate din punctajul mediu al regiunii;
8. are cel mai ridicat indice de vulnerabilitate la globalizare din România și se situează pe locul al treilea la nivelul Uniunii Europene în funcție de valoarea acestuia;
  9. media regională a productivității muncii se situează la nivelul mediei naționale, dar sub jumătate din cea a Uniunii Europene, iar rata șomajului și rata ocupării au valori cuprinse în jurul mediei naționale³;
  10. regiunea este vulnerabilă la schimbările climatice, fapt demonstrat de valoarea indicelui de vulnerabilitate climatică, care situează regiunea pe locul 241 din cele 267 de regiuni ale Uniunii Europene și pe ultimul loc în rândul celor opt regiuni de dezvoltare din România, în principal datorită localizării geografice, potențialului de inundații, schimbărilor legate de precipitații și temperatură, etc. ;
  11. există un potențial energetic dat în principal de exploatarea resurselor de energie convențională (petrol, gaze naturale,- în special cele de pe platforma continentală a Mării Negre , dar și a altora) și neconvențională (energia solară, eoliană, biomasa, etc.);
  12. regiunea e tradițional o zonă agricolă, cu potențial de creștere dat de factorii climatici și de mediu dar încă inefficient exploatată datorită fermelor de mici dimensiuni, care practică o agricultură de subzistență sau semisubzistență și a insuficienței infrastructuri de irigații, de transport și educațională în domeniul agricol;
  13. activitățile industriale acoperă sectoare cu o valoare adăugată mică, îndreptate în principal spre construcția de nave, industria alimentară și fabricarea de mobilă, iar sectorul terțiar oferă locuri de muncă pentru jumătate din populația ocupată (cu diferențieri la nivelul județelor componente) în principal în comerț, transport, servicii hoteliere și de alimentație publică;
  14. există disparități intra regionale importante în ceea ce privește activitatea de cercetare-inovare- dezvoltare, reflectate printr-un indicator al cheltuielilor pentru acest domeniu, care reprezentau, la nivelul anului 2008, 1,85 % din PIB media la nivelul Uniunii Europene, 0,52% din PIB media din România și 0,18% din PIB media

---

³ Sursa: date preluate de pe EUROSTAT, DG Regio, citate în ADR S-E, Masterplan regional pentru Regiunea de Dezvoltare Sud-Est, document pus la dispoziția autorului tezei de doctorat de către ADR S-E, pag. 12.

pe regiunea Sud-Est. De remarcat ca la nivel intra-regional valorile sunt polarizate (0,02 % Vrancea, 0,03% Buzău, 0,06% Brăila, cu cea mai mare valoare a acestui indice în Constanța 0,12 %, Galați 0,46% și Tulcea 0,47%)

15. Educația e reprezentată la nivel regional pe cele trei paliere: primar, secundar și terțiar, iar infrastructura educațională (număr de școli/grădinițe/universități la 1000 de locuitori) este una deficitară și cu diferențe semnificative de la un județ la altul;

În acest context, încă în perioada de dinainte de aderare la Uniunea Europeană au fost elaborate o serie de documente programatice îndreptate spre reducerea decalajelor care există atât în plan inter-regional cât și în raport cu celelalte regiuni de dezvoltare din România și Uniunea Europeană. Printre acestea amintim Masterplanul Regional pentru Regiunea de Dezvoltare Sud-Est, 2010-2020 și Planul de Dezvoltare Regională Sud-Est 2014-2020 elaborate de către Agenția de Dezvoltare Regională, precum și o serie de documente programatice naționale care fac referire la potențialul de dezvoltare al regiunii în context național, cum sunt Programul Operațional Sectorial 2007-2013, Strategia de Dezvoltare Teritorială a României (România policentrică 2035- Coeziune și competitivitate teritorială, dezvoltare și șanse egale pentru oameni), elaborate de către Guvernul României. Dintre documentele programatice elaborate la nivel comunitar menționăm Strategia de la Lisabona, Strategia 2020 și , ca document suport, Rapoartele de Coeziune elaborate de către Comisia Europeană.

Documentelor programatice menționate anterior și elaborate instituțional li se adaugă o serie de strategii sectoriale care privesc și regiunea analizată cum ar fi Strategia Dunării dar și o serie de documente de analiză dintre care menționez Analiza de context a Regiunii Sud-Est , elaborată în cadrul unui proiect POSDRU de către Fundația Multimedia pentru Democrație Locală) sau un document elaborat de către Comitetul consultativ privind coeziunea teritorială a Ministerului Dezvoltării Regionale și Turismului (denumirea din 2012 a ministerului) legat de dezvoltarea teritorială durabilă a teritoriului Dunării.

Am analizat critic toate aceste documente și, pe baza lor, am dezvoltat poziționarea unora din obiectivele de dezvoltare ale regiunii, plecând de la disparitățile identificate,

instrumentele structurale și fondurile utilizate în cadrul programelor de dezvoltare regională îndreptate spre diminuarea lor: extinderea și modernizarea infrastructurii de transport; atragerea investițiilor străine directe prin reducerea birocrăției și facilități acordate investitorilor; flexibilizarea pieței muncii; promovarea politicii de mediu îndreptată spre protejarea bio-diversității cât și spre creșterea calității factorilor ambientali de mediu .

Analiza realizată mi-a permis să ajung la o serie de concluzii, sintetizate mai jos.

După aproape șase decenii de construcție europeană, spațiul comunitar este încă departe de dezideratele membrilor fondatori ai acestuia, legate de asigurarea unei dezvoltări echilibrate într-un spațiu supranațional, capabilă să asigure un standard de viață ridicat tuturor cetățenilor ei.

Este și motivul pentru care, în timp, au apărut și s-au dezvoltat noi instrumente și politici care să conducă la atingerea acestui deziderat. Am încercat, pe parcursul cercetării, să scot în evidență câteva din particularitățile politicii de dezvoltare regională și de coeziune economică și socială, pornind de la cadrul legislativ, evoluția cadrului instituțional și a instrumentelor proprii acestei politici, cu particularizare pe finanțarea proiectelor comunitare în România înainte și după aderare.

Am transpus apoi cercetarea spre Regiunea de Dezvoltare Sud-Est, din mai multe considerente. Conform datelor statistice, regiunea se situează pe ultimele locuri în clasamentele realizate de către Comisia Europeană în funcție de o serie de indicatori de natură economică, socială, demografică, etc. În același timp, regiunea are un potențial de dezvoltare deosebit de ridicat, dat de poziția geografică strategică și de existența unor resurse materiale și energetice (mă refer aici în principal la sursele de energie regenerabilă și la rezervele de gaze naturale și petrol din Marea Neagră) .

În acest context, am încercat să determin principalele motive pentru care în România și în Regiunea de Dezvoltare Sud-Est aplicarea instrumentelor financiare ale politicii de coeziune nu a dat rezultatele scontate, în condițiile în care gradul de absorbție al fondurilor europene, în conformitate cu datele oferite de către Ministerul Dezvoltării

Regionale și Administrației Publice, a fost, în România, la începutul anului 2016 de 61,5%,

Rata de absorbție a fondurilor europene structurale și de coeziune, inclusiv a celor de pre-aderare, a fost una redusă la începutul perioadei de programare, fapt explicabil prin lipsa de experiență a utilizării acestui tip de finanțare și a existenței sistemului complex dar birocratic de accesare și monitorizare a utilizării acestora. Ulterior, rata de absorbție a crescut progresiv, România devenind beneficiar net al finanțării primite prin Bugetul comunitar pentru politica de coeziune. Fondurile de pre-aderare PHARE și SAPARD au avut o capacitate de absorbție ridicată comparativ cu fondurile ISPA care au presupus eforturi birocratice și de implementare mai mare datorită specificului obiectivelor pentru care au fost create.

Capacitatea de absorbție este dată, pe de o parte puterea sistemului instituțional creat de statul respectiv pentru a administra fondurile în cauză și, pe de altă parte, de capacitate de absorbție din partea beneficiarilor cărora li se adresează aceste fonduri. Comparatiile efectuate cu evaluări ale capacității de absorbție din alte state membre intrate în Uniunea Europeană în 2004 și 2007, la momente similare de timp arată că România se situează pe ultimul loc în acest clasament, atât pentru fondurile de pre-aderare cât și pentru cele accesate în perioada 2007-2013.

Consider că problema constă în slaba autoritate de coordonare a procesului de pregătire pentru administrarea fondurilor comunitare, în ciuda faptului că au existat, atât înainte cât și după 2007 programe speciale pentru asistență tehnică privind programele europene.

Consider, de asemenea, că este nevoie de un management descentralizat care sporește responsabilitatea statelor membre privind garantarea unei folosiri eficiente a finanțării de la Uniunea Europeană. Acest lucru reprezintă, de asemenea și o obligație asumată prin Tratatul de Aderare și o cerință din regulamentul Fondurilor Structurale. Regulamentul cuprinde aranjamente specifice destinate sporirii calității și capacității de management, precum și asigurarea unei implementări și evaluări eficiente.

Capacitatea de absorbție a beneficiarilor se referă la capabilitatea potențialilor beneficiari de a elabora proiecte și de a le co-finanța. Asigurarea resurselor umane și pregătirea acestora rămâne o problemă critică a procesului de gestiune al instrumentelor structurale. O serie de constrângeri bugetare a limitat procesul de recrutare de personal, astfel încât nivelul resurselor umane implicate în consultanță și scriere de proiecte este insuficient și relativ departe de angajamentele asumate de România. În plus, în primii ani după aderare, programele din perioada de pre-aderare PHARE, ISPA, și SAPARD s-au derulat în paralel cu programele noi, din perioada post-aderare. Numărul celor care au experiență în accesarea de fonduri comunitare și care au primit asistență tehnică este încă mic, în ciuda faptului că la nivelul educației academice s-au creat cursuri și specializări destinate elaborării și managementului proiectelor europene, cărora li s-au alăturat și numeroase programe de formare profesională în acest domeniu, finanțate în principal prin programele POSDRU și POAT.

Problema de bază pe care am identificat-o în cadrul cercetării cuprinse în această teză de doctorat constă însă în slaba capacitate a autorităților administrative de la nivel central și local de a coordona și pune în practică programe regionale. La nivel central s-au creat ministere care au avut atât în denumire cât, mai ales în atribuții sintagme de tipul “dezvoltare regională,” “mari proiecte de dezvoltare”, corelate uneori cu segmente specifice la nivel național: mediu, administrație, turism. Ele au jucat și joacă în continuare un rol important în crearea de strategii și identificarea de axe de finanțare, în stabilirea liniilor directoare pentru dezvoltare a socio-economică a României din perspectiva dezvoltării regionale.

La nivel local există structurile publice care administrează, secvențial, proiecte și programe europene, în funcție de interesele imediate și de perspectivă ale județului sau localității respective, însă problema intervine în momentul în care apar proiecte care transcend granițele locale și județene.

Această remarcă mă determină aduc în discuție problema eficienței și operaționalității regiunilor. Așa cum am subliniat în analiza efectuată, regiunile de dezvoltare din România sunt regiuni (entități) create după modelul NUTS și ca atare nu

au personalitate juridică și nici capacitate administrativă proprie. Din acest considerent, ele nu au nici puterea nici cadrul juridic și instituțional necesar punerii în practică a documentelor programatice strategice. Dezvoltarea economico-socială și teritorială la nivel regional e coordonată de către Consiliul de Dezvoltare Regională și are ca și componentă importantă în elaborarea și monitorizarea proiectelor Agenția de Dezvoltare Regională, dar acest lucru este insuficient. De aceea, consider că regiunile de dezvoltare trebuie să dobândească competențe administrative sporite astfel încât să poată gestiona, legislativ și instituțional, problemele generate de interesele, uneori divergente, ale județelor care le compun.

În viitor, problema dezvoltării economice la nivel regional trebuie privită dintr-o perspectivă pragmatică, dată de evoluțiile geo-strategice și politice la nivel global și european. Există numeroase voci care cer restrângerea finanțărilor prin bugetul comunitar a două segmente importante pentru evoluția procesului de integrare europeană: agricultura și dezvoltarea regională, argumentându-și poziția prin faptul că raportul efort/efect interpretat strict din perspectiva eficienței economice nu este pozitiv și că piața, lăsată să își îndeplinească rolul prin intermediul celor două componente simple, cerere și ofertă, ar determina o mai bună alocare a factorilor și implicit ar genera coeziune și dezvoltare.

În același timp este puternic susținut punctul de vedere , căruia mă raliez și eu, conform căruia spațiul supranațional numit Uniune Europeană este încă în construcție și că e nevoie de redistribuire prin bugetul comunitar astfel încât să se asigure diminuarea disparităților existente între state membre și respectiv între regiuni prin Politica de dezvoltare regională și între categorii societale și economice, în cazul Politicii Agricole Comune.

BIBLIOGRAFIE

1. Alexandru, I., (2001), *Administrație publică. Teorii. Realități. Perspective*, Ed. Lumina Lex, București ;
2. Dobrotă N., (1997), *Economie politică*, ed. Economică, București ;
3. Hardwich P., Langmead, J., Khan, B. (2002), *Introducere în economia politică modernă*, Ed. Polirom, Iași ;
4. Iorgovan, A, (1996) *Tratat de drept administrativ*, vol. II, ed. Nemira, București.
5. Jessua C., Labrousse, C., Vitry, D., Gaumont D., (2006) *Dicționar de Științe Economice*, Ed. Arc ;
6. Leccaillon J., (1972), *La croissance économique. Analyse globale*, Edition Cujas.
7. Luțaș, M (1999) *Integrare economică europeană*, ed. Economică, București;
8. Mactaux, S., (1972), *La croissance et les systemes économiques*, Ed. Scodel, Paris ;
9. Manolache, O. (2006), *Tratat de drept comunitar*, Ed. C.H.Beck, București;
10. Millon-Delsol Ch. (1999) *Statul subsidiar*, Ed. Fundației pentru Studii Europene, Cluj-Napoca;
11. Perroux, F. (1969), *L' économie du XX -^{eme} siecle*, Ed. PUF, Paris ;
12. Perroux, F. (1950) *L'espace économique*, Economie applique, Ed. P.U.F, Paris ;
13. Pierre, M., (1976), *La croissance économique*, Ed. PUF, Paris ;
14. Stöhr, L (1984) *La crise économique demande-t-elle de nouvelles stratégies de développement régional?* Ed. Economica, Paris ;

I. LUCRĂRI ȘTIINȚIFICE DE SPECIALITATE PE DOMENIUL DEZVOLTĂRII REGIONALE ȘI A COEZIUNII ECONOMICE ȘI SOCIALE

- 1 Antonescu, D (2003), *Dezvoltarea regională în România*, Ed. Oscar Print, București;
- 2 Armstrong, H., Taylor, J. (1993) *Regional Economics and Policy*, Harvester Wheatsheaf;
- 3 Aydalot, P. (1985), *Economie Régionale et Urbaine*, Ed. Economica, Paris ;
- 4 Baldwin R., Wyplosz C (2005), *The Economics of European Integration*, Ed. Economică București;
- 5 Cocean P., (2002), *Geografie regională*, Ed. Presa Universitară Clujană, Cluj Napoca.
- 6 Constantin D.L. (2000), *Introducere în teoria și practica dezvoltării regionale*, Ed. Economică, București;
- 7 Constantin D. L. (2002), *Economie regională*, Ed. Oscar Print, București ;
- 8 Constantin, D.L., (2004), *Elemente fundamentale de economie regională*, Editura ASE, București;
- 9 Czamanski, S., (1973), *Regional and Interregional Social Accounting*, Lexington Books, Ed. Lexington L.A.;
- 10 Dincă, D.V. *Sistemul administrativ românesc, inspirație franceză și adaptare autohtonă*, Editura Economică București, 2012, accesata pe site-ul http://www.publicresearch.ro/library/files/sistem_administrativ_dragos_dinca_ro.pdf;
- 11 Fabian, Gy (2008), *Drept instituțional comunitar*, Ed. Sfera Juridică, Cluj-Napoca;
- 12 Friedmann J., Weaver, Cl, (1979), *Territory and Function The Evolution of Regional Planning*, University of California Press;
- 13 Gelauff, G., Grilo, I., Lejour, A. (2008), *Subsidiaritatea și reforma economică în Europa*, Ed. Springer-Verlag, Berlin;
- 14 Ionescu, C. Toderaș, N. (2007) *Politica de dezvoltare regională*, vol. II, Ed. Tritonic, București ;
- 15 Isard, W. (1960) *Location and Space Economy. A general Theory Relating to Industrial Location, Market Access, Land Use, Trade and Urban Structure*” Cambridge, M.I.T. Press, 1956;
- 16 Lacour, C. (1983) *Amenagement du territoire et developpement régional*, Ed. Mémento Dalloz, Paris ;
- 17 Lösch, A. (1938), *The nature of economic regions*”, Southern Eco.J.;
- 18 Molle, W. (2007), *European Cohesion Policy*, ed. Routledge;

- 19 Moran, P. (1966) *L'analyse spatiale en science économique*, Editions Cujan, Paris ;
- 20 Moșteanu, N.R. (2003) *Finanțarea dezvoltării regionale în România*, Ed. Economică, București ;
- 21 Profiroiu, M., (1998), *Managementul strategic al colectivităților locale*, Ed. Economică, București ;
- 22 Posard Cl.(1958) *Economie et Espace*, Ed. P.U.F. Paris ;
- 23 Posard Cl.(1958) *Histoire des théories économiques spatiales* Ed. P.U.F. Paris ;
- 24 Pușcaș, V (2003), *Negociind cu Uniunea Europeană, vol I-IV*, Ed. Economică București ;
- 25 Pușcaș, V, (coord) *Regiune și regionalizare In Uniunea Europeana*, Ed. Institutul Cultural Roman, Centrul de Studii Transilvane, Cluj Napoca;
- 26 Perrin, J.Cl. (1975) *Le development regional*, Ed. P.U.F, Paris ;
- 27 Piatier,A. (1971) *Les zones d'attraction commerciale la région Midi-Pyrénées*”, Ed. Gauthier-Villars, Paris ;
- 28 Piatier,A. (1979) *Radioscopie des communes de France*” Ed. Economica, Paris ;
- 29 Popescu, C.L. (1999) *Autonomia locală și integrarea europeană*, ed.All Beck, București;
- 30 Richardson, H.(1978), *Regional and Urban Economics*, Penguin;
- 31 Richardson, H.(1975), *The Economics of Urban Size*, Westmead;

II. STUDII – ARTICOLE

- 1 Assembly of European Regions, *AER Study on Regional Policy 2014+*, disponibil pe www.aer.eu/.../CohesionRegionalPolicy/AER-Study-FutureRegPolicy-2014-FIN.pdf;
- 2 Bachtler, J., Mendez, C., Wishlade, F., (2016), European Union. European and European Integration. Ed. Rotledge, Taylor and Francis Group, London & New York, 2016, accesată pe adresa https://books.google.ro/books?hl=ro&lr=&id=Bz8HDAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=+Analysis+of+the+Impact+of+Cohesion+Policy+2016&ots=kU2rDEc7i2&sig=ICVf0N14nGww3IQTiLh1HL9W6I&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false;

- 3 Bârsan, M., Cojanu V., (2006), Politica industrială orientată spre clustere de competitivitate, în vol. Integrare economică europeană, vol III – *Mediul european al afacerilor*, Ed. Fundației pentru Studii Europene, Cluj Napoca;
- 4 Chiriță, S, Analiza dezvoltării regionale în Uniunea Europeană și S.U.A., Institutul pentru dezvoltarea resurselor umane, <http://www.sorinchirita.ro/documente/ANALIZA%20DEZVOLTARII%20REGIONALE%20IN%20UE%20SI%20SUA.pdf> .
- 5 Constantin, L. D. (2004), *Strategia politică regională în România*, Administrație și management public nr. 2.;
- 6 Dâncu, D., (2005) *Principiul subsidiarității și delimitarea competențelor între Uniunea Europeană și statele membre*, în RRDC, nr. 2;
- 7 Deaconu, Șt., (2003), *Buna guvernare și descentralizare*, RDP nr. 3;
- 8 Duculescu, V. (2007), *Subsidiaritatea- „ultimul refugiu” al principiului suveranității?”*, în RRDC, nr 3;
- 9 Harvey, A. (2007) *Regional Policy* în A. E. Agraa, *The European Union: Economics and Policies*, Ed. Cambridge University Press, Cambridge;
- 10 Hurjui, M.C., (2006), *Teorii ale dezvoltării regionale*, Analele Universității Ștefan cel Mare , secțiunea Facultății de Științe Economice și Administrație Publică;
- 11 Nemenyi, I.N. *Dezvoltare regională, regionalism și regionalizare în contextul integrării europene”* disponibil în format electronic pe www.policy.hu/flora/nemenyi.pdf;
- 12 Iohannis, K.,W., (2003), *Autonomie locală sau centralism?*, RDP nr. 4;
- 13 Lacour, C. (1991) Réseaux d'innovation; milieux innovateurs et développement regional, *Revue d'économie régionale et urbaine*, 3-4.II-C ;
- 14 Lazăr, I. (2009), *Administrația publică, managementul public și sursele europene de finanțare în contextul noilor provocări impuse de conjunctura actuală a economiei mondiale*, Pandectele Române nr. 9/2;
- 15 Lazăr, I. (2010), *Importanța energiilor regenerabile în dezvoltarea durabilă a comunităților locale, în contextul instrumentelor financiare existente la nivelul Uniunii Europene*, lucrare prezentată la Conferința Internațională în vol. „Urban

- Planning and Environmental Protection Policies”, Revista Curentul Juridic nr. 2., Târgu Mureș;
- 16 Luțaș, M., Calea, S., (2006) Economie Europeană, <http://193.231.19.17/~mihaela.lutas/Materiale%20curs/CAPITOLUL%207.%20Politica%20de%20dezvoltare%20regionala.pdf>;
  - 17 Paelinck J. (1979) *La Théorie du développement économique polarisé*, Cahiers de l’ISEA no L15.II-B ;
  - 18 Pascariu, G., Stanculescu, M., Jula, D., Lutas, M., Lhomel, E., (2003), *Politica de coeziune a Uniunii Europene și dezvoltarea economică și socială în România*, Ed. Institutul European din Romania, București;
  - 19 Perdescu, I. , Perdescu, B., (2010), *Principiul subsidiarității*, Ed. Monitorul Oficial, București;
  - 20 Popescu D., (2005), *Construcția europeană. Chestiunea dezvoltării regionale”: de la miză la acțiuni*, în vol. Conferinței Economice Internaționale a Universității “Lucian Blaga” din Sibiu, Volumul I, Editura Universității Lucian Blaga, Sibiu;
  - 21 *Primul Raport privind coeziunea economică și socială*, 1996, accesat online la adresa http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/repc_en.htm;
  - 22 Savino, M., (2007), *Between the European Union and the Regions: Is the State in trap?*, RRDC nr. 6;
  - 23 lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:306:FULL:RO:PDF.
  - 24 Vedinaș, V., Mirică, C (2007), Regimul juridic al dreptului de asociere a unităților administrativ-teritoriale în lumina modificărilor aduse Legii nr. 215/2001 prin Legea nr. 286/2006, *Revista de Drept Public*, nr. 2/2007;

III. DOCUMENTE ALE INSTITUȚIILOR EUROPENE

- 1 Assembly of European Regions, *AER Study on Regional Policy 2014+*, disponibil pe www.aer.eu/.../CohesionRegionalPolicy/AER-Study-FutureRegPolicy-2014-FIN.pdf;
- 2 <http://cor.europa.eu/en/documentation/studies/Documents/Procedures-for-LRAs-participation-Policy-Making/Procedures-for-LRAs-participation-Policy-Making-EN.pdf>;
- 3 Europa Glossary, http://europa.eu/scadplus/glossary/index_en.htm;

- 4 European Commission (1994), Europe 2000+, *Cooperation for European Territorial Development*;
- 5 European Commission (2007) „*Growing Regions, growing Europe*”, Fourth report on economic and social cohesion,
- 6 Uniunea Europeană, *Cohesion policy 2007-2013, National Strategic Reference Frameworks*, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2007,p.5-7; 64-66, disponibil pe http://ec.europa.eu/regional_policy/atlas2007/fiche/nsrf.pdf;
- 7 Comisia UE (2013) http://ec.europa.eu/regional_policy/glossary/territorial_cohesion_ro.cfm;
- 8 Committee of the Regions „*Procedures for local and regional authority participation in european Policy Making in the member states*”, Brussels, January 2005;
- 9 European Commission (1994), Europe 2000+, *Cooperation for European Territorial Development*;
- 10 European Commission (2007) „*Growing Regions, growing Europe*”, Fourth report on economic and social cohesion;
- 11 Uniunea Europeană, *Cohesion policy 2007-2013, National Strategic Reference Frameworks*, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, disponibil pe http://ec.europa.eu/regional_policy/atlas2007/fiche/nsrf.pdf;
- 12 Documentele oficiale ale Uniunii Europene, <http://eur-lex.europa.eu/en/index.htm>
- 13 www.dexonline.ro;
- 14 www.mie.ro;
- 15 http://beta.ier.ro/documente/formare/Politica_regionala.pdf;
- 16 http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion6/light_6cr_ro.pdf,

IV. DOCUMENTE ALE ADMINISTRAȚIEI DIN ROMÂNIA

1. Agenția de Dezvoltare Regională Sud-Est, Planul de Dezvoltare regională pentru Sud-Est 2014-2020, accesat pe site-ul http://www.adrse.ro/Documente/Planificare/PDR/2014/PDR.Sud_Est_2014.pdf

2. *H.G. nr. 1115 din 15.07.2004 privind elaborarea în parteneriat a Planului Național de Dezvoltare Regională*, publicat în M.Of., Partea I, nr. 694 din 02.08.2004;
3. *H.G. nr. 634/1998 din 24 septembrie 1998 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a Legii nr. 151/1998 privind dezvoltarea regională în România și a Regulamentului-cadru de organizare și funcționare a consiliilor pentru dezvoltare regională* (M. Of. nr. 407/27 octombrie 1998);
4. *Regulamentul Consiliului (CE) nr. 1083/2006 din 1 iulie 2006 privind stabilirea normelor generale aplicabile Fondului European de Dezvoltare Generală, Fondului Social European și Fondului de Coeziune și pentru abrogarea Regulamentului (CE) nr. 1260/1999*, publicat în JO nr. 301 din 12.11.2008;
5. <http://www.anfp.gov.ro/R/Doc/2014/Proiecte/Proiect%20prefecti%20si%20subprefecti/Analiza%20privind%20evolutia%20istorica%20a%20termenului%20de%20prefect.pdf>, pag.70;
6. http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htp_act_text?id=9327;
7. Ministerului Integrării Europene, *ABC-ul fondurilor structurale*, http://www.mie.ro/_documente/publicatii/2007/ABC.pdf.
8. Strategia de dezvoltare teritorială a României – România policentrică 2035, <http://www.sdtr.ro/44/Strategie>

V. ALTE SURSE

- 1 Petcu, C, Teză de doctorat, Politica de coeziune a Uniunii Europene. Studiu de caz Polonia;
- 2 ADR SUD-EST Masterplan regional pentru Regiunea de Dezvoltare Sud-Est;
- 3 https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_European_Union_member_states_by_population